

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้บุคคล มีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้การศึกษายเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงาม ของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าวได้กำหนดให้มีการ จัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษา ขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (กรมวิชาการ. 2544 : 2-3)

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในมาตรา 22 ระบุว่าการศึกษาต้องยึดดังต่อไปนี้ ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 ระบุว่าต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และ
บูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องความรู้และทักษะ ด้านวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 ข. : 13) เพื่อตอบสนอง
การจัดการศึกษาดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น
หลักสูตรแกนกลาง มีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา และมี
คุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน เป็นกรอบให้
สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของ
ชุมชน สังคม และความสนใจของผู้เรียน ประกอบด้วยสาระและมาตรฐาน
การเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2544 ก. : 5-6)

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

กระทรวงศึกษาธิการประกาศให้สถานศึกษาทุกแห่งใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในปีการศึกษา 2546 โดยเริ่มในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 มัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ด้วยเหตุนี้
จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงความพร้อมของบุคลากรเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนปัญหา
อุปสรรค และแนวทางแก้ไขในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา (กรมวิชาการ. 2544 ข. 2546 : ก)

รายงานการนิเทศติดตามผลของกองวิจัยทางการศึกษากกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนาร่องและ โรงเรียนเครือข่าย ซึ่งได้จัดทำและ
ใช้หลักสูตรในปีการศึกษา 2545 ระบุปัญหาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ ครูขาด
ความชัดเจนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ครูไม่มีความมั่นใจ ในการจัดทำและการใช้
หลักสูตรสถานศึกษา ครูต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยเหนือในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

ต้องการให้มีการนิเทศติดตามกำกับดูแลเป็นที่เล็งให้คำแนะนำตอบข้อสงสัยและแก้ปัญหา
ต้องการรับการสนับสนุนเอกสารคู่มือในการจัดทำหลักสูตร เวลาในการจัดทำหลักสูตรไม่เพียงพอ
ครูมีภาระนอกเหนือจากการเรียนการสอนมาก โรงเรียนยังไม่สามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
ในส่วนที่เป็นสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น (กรมวิชาการ. 2544 ข. 2546 : ก)

วิทยาศาสตร์เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักในโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลประเมินผลการ
เรียนรู้ มีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางรากฐานการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของผู้เรียนแต่ละระดับ
ชั้นให้ต่อเนื่องเชื่อมโยงตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ดังนั้นจึงจำเป็นที่
จะต้องจัดหลักสูตรแกนกลางที่มีการเรียงลำดับความยากง่ายของเนื้อหาสาระในแต่ละระดับชั้น
การเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะให้ผู้เรียนพัฒนาความคิด
ทั้งความเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์วิจารณ์ มีทักษะที่สำคัญในการค้นคว้าและ
สร้างองค์ความรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สามารถแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถ
ตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลหลากหลายและประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ รวมถึงมีทักษะในการใช้
เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูลและการจัดการ สำหรับสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สสวท.ได้
กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นและจัดทำสาระการเรียนรู้
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาจะต้องเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาชุมชน
และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว
ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เพื่อให้เป็นหลักสูตรที่เหมาะสมกับแต่ละสถานศึกษา ตามที่
กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 27 วรรค 2
(กรมวิชาการ. 2544 ก. 2546 : 1-2)

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามเปิดทำการสอนตั้งแต่ปีการศึกษา 2516
ปัจจุบันเปิดทำการสอน 3 ระดับคือ (โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 2546 : 3-4)

1. ระดับอนุบาล หลักสูตร 2 ปี เปิดสอนตั้งแต่อนุบาลปีที่ 1-2 เปิดสอนเน้นการจัด
ประสบการณ์และกิจกรรมทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาตามวัยและความสามารถ
ของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

2. ระดับประถมศึกษา หลักสูตร 6 ปี เปิดสอนตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 จัดกิจกรรมการเรียน การสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถทางคณิตศาสตร์ ภาษา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เน้นความเป็นผู้นำกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

3. ระดับมัธยมศึกษา หลักสูตร 6 ปี เปิดสอนตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 มุ่งการเรียน การสอน เพื่อพัฒนาความสามารถ ของแต่ละบุคคลตามความถนัด เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ จากการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โรงเรียนมุ่งจัดการศึกษาเพื่อใ้ นักเรียนมีความรู้ ความสามารถด้านวิชาการ โดยเน้นความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์ ภาษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ใช้สารสนเทศ ในการศึกษาหาความรู้ เน้นความเป็นผู้นำ กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ รู้จักวางแผนในการทำงานการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น และทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข มีคุณธรรมจริยธรรม เห็นคุณค่าความเป็นไทยและอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมโรงเรียน มีการบริหารงานและการจัดการศึกษาอย่างมีระบบ มีการพัฒนาครู-อาจารย์ อย่างต่อเนื่อง จัดหาสื่ออุปกรณ์ ที่ทันสมัยไว้ใช้ในการจัดการเรียนการสอนนำแหล่งวิทยาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ไว้ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามเป็นโรงเรียนที่มีเป้าหมายเพื่อเป็นโรงเรียนต้นแบบในการจัดการศึกษา โดยมีระบบการบริหารงานและการจัดการที่มีคุณภาพ ดำเนินการโดยอาศัยองค์การรวม เน้นให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีลักษณะเป็นผู้นำ เน้นความเป็นไทย เป็นที่ยอมรับของสังคม มีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ของนักเรียนในด้านทักษะภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและกระบวนการคิด สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและพัฒนาตนเองให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าของโลกอนาคต โดยเน้นหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนโดยการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ปัจจุบันมีบุคลากรครู 56 คน นักเรียน 863 คน (<http://satit.rmu.ac.th/>. สืบค้นข้อมูลวันที่ 10 มิถุนายน 2548.)

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัย พบว่าไม่เคยมีการศึกษา วิจัย การใช้หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ซึ่งเริ่มใช้หลักสูตรในปีการศึกษา 2546 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 และ ปีการศึกษา 2548 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ตามที่

กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ในฐานะที่เป็นบุคลากรในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และกำลังศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาด้านหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงสนใจที่จะศึกษาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เพื่อศึกษาระดับปฏิบัติ ปัญหา และหาแนวทางแก้ไข พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไข ปัญหา อันจะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ครูผู้สอนในการบริหารจัดการหลักสูตรและ การเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เต็มตามศักยภาพสามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตให้เกิดประโยชน์สูงสุด และส่งผลให้ผู้ปกครอง และ โรงเรียนมีความเข้าใจอันดีต่อกันในการใช้หลักสูตร เพื่อให้โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพ เป็นโรงเรียนตัวอย่างในการจัดการศึกษาให้กับโรงเรียนต่างสังกัดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ปัญหการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร ศึกษาจากประชากร ดังนี้

1.1 ผู้บริหารและครูผู้สอน	จำนวน 7 คน
1.2 นักเรียนช่วงชั้นที่ 3	จำนวน 127 คน
1.3 ผู้ปกครองนักเรียนช่วงชั้นที่ 3	จำนวน 127 คน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน 261 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 4 ด้าน ดังนี้

- 2.1 การเตรียมความพร้อม
- 2.2 การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา
- 2.3 การนำหลักสูตรไปใช้
- 2.4 การนิเทศ กำกับ ติดตาม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การใช้หลักสูตร หมายถึง กิจกรรมหนึ่งในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรซึ่งเป็นขั้นตอนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริง หรือการนำหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ 4 ด้าน คือ

1.1 การเตรียมความพร้อม หมายถึง การเตรียมความพร้อมในด้านข้อมูลบุคลากรงบประมาณในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1.2 การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การจัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1.3 การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้เพื่อจัดการเรียนการสอน โดยการสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน การใช้สื่อการจัดการกระบวนการเรียนการสอนตามสาระที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนด

1.4 การนิเทศ กำกับ ติดตาม หมายถึง กระบวนการในการตรวจสอบ ติดตามผลการการใช้หลักสูตรตามกระบวนการที่ได้กำหนดขึ้น

2. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง หลักสูตรแกนกลางของประเทศที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดขึ้น มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียนทั้งด้าน

ความรู้ ทักษะ/กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม มีสาระการเรียนรู้เป็นการกำหนดองค์ความรู้ที่เป็นเนื้อหาสาระครอบคลุมการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี เพื่อให้สถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ใช้จัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนและสภาพความต้องการของท้องถิ่น (กรมวิชาการ. ก. 2546 : 3)

3. กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หมายถึง หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนด
4. ช่วงชั้นที่ 3 หมายถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1,2 และ 3 ตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนด
5. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
6. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
7. ครู หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่จัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ในช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
8. นักเรียน หมายถึง นักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
9. ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้เป็นสารสนเทศในการจัดการบริหารหลักสูตรให้กับผู้บริหารครูผู้สอน ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม